

DOI: 10.18524/2307–4558.2024.41.311205

УДК 811.161.2'282(477.74)

АРЕФЬЄВА Наталія Георгіївна,

доктор філологічних наук, професор кафедри прикладної лінгвістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна; тел.: +38 095 866–32–87; e-mail: n.arefieva@onu.edu.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4974-9157/>

ДЕЯКІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАД МОВНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ НОСІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГОВІРКИ ОДНОГО НЕІСНУЮЧОГО СЕЛА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. *Метою* статті є опис мовленнєвих особливостей інформанта-корінної мешканки села Оленокорицького Красноокнянського (Подільського) району Одеської області України. *Об'єкт* дослідження — мовлення інформантки, що є колишньою мешканкою цього села; *предмет* — говіркові елементи в її повсякденному мовленні. У студії в межах лінгвоперсоналогічного підходу використано як загальнонаукові *методи*, так і суто лінгвістичні: описовий та порівняльний методи, метод прямого опитування інформанта, метод спостереження (включеного і невключеного), компонентний аналіз, метод документування і транскрибування мовних даних, зокрема, методика практичної транскрипції. *Наукову новизну* дослідження визначає те, що вперше у вітчизняній лінгвістиці привернуто увагу до говірки, яка побутувала в селі Оленокорицьке Красноокнянського (Подільського) району Одеської області України. У студії виявлено та проаналізовано діалектні елементи на фонетичному, морфологічному, синтаксичному, лексичному, фразеологічному та пареміологічному рівнях. Установлено факти міждіалектного впливу на матеріалі мовлення говірконосія. Отримані *результати* дослідження дають змогу дійти *висновків*, згідно з якими мовлення інформантки, зберігаючи певні архаїчні форми, регіональні лексичні та фразеологічні інтернаціоналізми, вирізняється стабільністю діалектних елементів на всіх рівнях мовної системи. *Практична цінність* *проведеного дослідження* полягає в можливості використання його результатів у подальших наукових розвідках у галузі діалектології, історії мовознавства, когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвоперсоналогії. *Перспективи* дослідження вбачаємо у подальшому докладнішому описі мовної картини світу інформанта.

Ключові слова: діалектне мовлення Одещини, Оленокорицьке Красноокнянського (Подільського) району Одеської області, українські говірки, міждіалектний вплив, лінгвоперсоналогічний підхід.

Постановка проблеми. Одеська область України — полілінгвальний і полікультурний регіон, на теренах якого здавна мешкали представники різних національностей. Зокрема, за переписом 1897 року, мешканці Херсонської губернії, яка з 1803 року включала території сучасних Херсонської, Миколаївської, Одеської, Кіровоградської областей, частини Дніпропетровської області України, деякі райони Молдови, рідними вважали 57 мов. Загалом українців у губернії проживало 1 млн. 462 тис., росіян — 573,3 тис., євреїв — 322,5 тис., молдован — 147,2 тис. Значну кількість населення становили болгари, поляки, білоруси, німці [11, с. 5]. Як відомо, наприкінці XVIII ст. на відвоєваних у Туреччині землях почала активно заселятися територія Одеської області. Як зауважує Л. І. Хаценко, «на ці вільні землі їх власники у різний спосіб — силоміць і обіцянками — переселяли людей з різних місцевостей України та Росії. Були тут і вихідці з Волині, і вихідці з Поділля, Черкащини, Полтавщини, Слобожанщини. Отже, місцеві діалекти — це суміш різних діалектів, носіями яких були переселенці» [28, с. 170]. Протягом першої половини XIX ст. на території сучасної Одеської області було засновано близько 60 німецьких колоній. Німецькі колоністи, на відміну від українського, російського та молдавського селянства, не обмежувалися в громадянських правах, одержуючи значні земельні наділи, зазвичай, 60 десятин на двір [12, с. 14]. Станом на 1969 р. на території сучасної Одеської області мешкали українці (55,5 %), росіяни (21, 7%), а також молдовани, болгари, євреї, гагаузи, албанці [Там само, с. 9].

Різномасштабні сучасні дослідження строкатої етнічної, культурної і мовної ситуації в регіоні взагалі та окремих населених пунктах зокрема є свідченням незгасного інтересу до невичерпної скарбниці живого народного мовлення, духовних і матеріальних надбань говірконосіїв, міжмовних, міждіалектних і міжкультурних контактів, незважаючи на складні соціальні умови та історичні події.

Нам пощастило познайомитися особисто із представницею корінних мешканців наразі не існуючого українського села Оленокорицьке Красноокнянського (нині Подільського) району Одеської області Вигорчук Іриною Пилипівною, 1938 р. н., яка народилася і виросла саме в цьому селі й мешкала в ньому аж до самої його ліквідації, яка сталася в середині 60-х рр. XX ст.

Зв'язок із попередніми та суміжними дослідженнями. Діалектне мовлення Одещини протягом багатьох десятиріч привертає увагу науковців. Зокрема, проблеми українських говірок регіону вивчали В. П. Дроздовський [9], Т. П. Заворотна [10], П. Ю. Гриценко [7], А. О. Колесников [16], М. С. Делюсто [8] та ін.; болгарських — С. Б. Бернштейн [4], І. А. Стоянов [22], В. О. Колесник [14; 15], С. Д. Топалова [25], С. І. Георгієва [6; 15] та ін.; російських — І. Ф. Нелюбова, М. С. Тихомирова, Л. Я. Усачова, Л. Ф. Баранник, О. Ю. Карпенко, Л. І. Дем'янова, О. І. Швець

та ін., перелік авторів наводимо за: [1, с. 1]. Особливості мовлення міста Одеси вивчає Є. М. Степанов [21]. З-поміж фундаментальних праць, присвячених дослідженню українських говірок Одещини, особливе місце посідає «Словник діалектизмів українських говірок Одеської області» А. А. Москаленка [18]. Багаторічна праця авторських колективів Одеського національного університету імені І. І. Мечникова уможливила створення фундаментальних словників: «Словаря русских говоров Одещины» (керівник авторського колективу, відповідальний редактор — Ю. О. Карпенко) [СРГО] та «Словника українських говірок Одещини» за ред. О. І. Бондаря [СУГО]. У 2020 році вийшов друком «Фразеологічний словник російських говірок Одещини» [ФСРГО]. Проте й досі залишається невивченою низка нагальних проблем. Відсутні Фразеологічні словники українських, болгарських говірок Одещини. Неповною мірою, або взагалі необстеженими, залишаються окремі населені пункти в сільській місцевості. До речі, про необстеженість говірки, яка побутувала в селі Оленокорицьке, свідчить його відсутність у переліку сіл, де досліджувалися говірки у вже згаданих словниках. Побіжно згадується село у виданні «Історія міст і сіл УРСР. Одеська область» у 26-ти томах [12].

Формулювання завдань. З огляду на вищезазначене, мету дослідження можемо схарактеризувати як опис мовленнєвих особливостей інформантки: колишньої мешканки села Оленокорицького Красноокнянського (Подільського) району Одеської області. Це зумовило вирішення таких завдань:

1) знайти найважливішу інформацію про село Оленокорицьке (час заснування, національний склад населення тощо);

2) виявити й описати діалектні елементи, властиві оленокорицькій говірці, на матеріалі індивідуального мовлення інформантки-корінної мешканки села;

3) визначити факти міждіалектного впливу в мовленні говірконосія.

Методи дослідження. У процесі роботи в межах лінгвоперсонологічного підходу використано методи прямого опитування інформанта, спостереження (включеного і невключеного), описовий, порівняльний методи, а також методи компонентного аналізу, документування і транскрибування мовленнєвих даних, зокрема, методичку практичної транскрипції. Наукову новизну дослідження визначає те, що вперше у вітчизняній лінгвістиці, зокрема в діалектології, привернуто увагу до говірки, яка побутувала в селі Оленокорицьке Красноокнянського (Подільського) району, на матеріалі мовлення реального інформанта, що є носієм тієї говірки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Село Оленокорицьке (за знайденими документами — *рос.* Еленокорицкое; до речі, саме так іменували його мешканці села) було засновано в 1774 році на території сучасного Подільського району Одеської області (до 2020 року територія входила до Красноокнянського, а ще раніше — до Захар'ївського районів) і станом на 1922 рік нараховувало 99 дворів та 122 хазяйства. На той час у селі мешкало 564 особи: 292 чоловіка й 272 жінки. За національним складом — українці. Неподалік від Оленокорицького проходили шляхи Захар'ївка — Дубоссари та Балта — Тирасполь¹. На жаль, за свідченням інформантки, уродженки села Вигорчук Ірини Пилипівни, у 1965 році, згідно з рішенням про укрупнення, село було ліквідовано як адміністративну одиницю, житловий фонд зруйновано, а мешканці були вимушені шукати собі притулок в інших містах і селах. Проте, документального підтвердження про ліквідацію села Оленокорицького, а також інформацію про первісну територію, з якої відбулося переселення, поки що знайти не вдалося.

Ірина Пилипівна Вигорчук багато років мешкає в Одесі. Вона — з багатодітної родини. Її батько, Пилип Никонович, ветеринарний лікар, загинув під час Другої Світової війни. Мати, Євдокія Григорівна, працювала в колгоспі. Ірина Пилипівна підтримує тісні стосунки із сестрами і численними родичами, а також із колишніми односельцями. За твердженням інформантки, село Оленокорицьке було названо на честь дружини власника села, поміщика Корицького. Ірина Пилипівна розповідає: люди в селі були дуже хороші, дружні, працьовиті: *Люди дичинь-дичинь работали. Калхос был дичинь бахатый. Пишно вбиралися, гарно співали. У селі ніколи не було чути ніякої сварки або бійки: Я ни подмню, штоп хто-та такò скандальна дрался. Ой дружини были карычаны! У родинях було по 8–9 дітей. Мешканці села вважали себе українцями, розмовляли українською, ходили до української школи. Початкова школа знаходилася у цьому ж селі. З п'ятого по сьомий клас діти ходили до школи в село Тригради. Старші класи закінчували вже в Маяках, центрі сільської ради. Ходили пішки, незважаючи на велику відстань між селами. За декілька кілометрів від Оленокорицького було розташоване німецьке село Бринза: *Нёмцы хазййские были. Мы с нёмцами дичинь харашò жыли.* Маякам були також підпорядковані населені пункти Тригради (у минулому — німецька лютеранська колонія Фріденсталь), Вижине (у минулому — Германсталь), Новосеменівка (Семенівка) та інші. Про ліквідацію села Ірина Пилипівна розповідає зі справжнім боєм: *Патòм сйльна абидна стали, каждà взяли и нашè силò разбамбили. Мндние дичинь плакали, старые плакали. Свай дамà... Люди были дичинь харошые, папривыжали... Эта жыстòка была.**

¹ Автор статті висловлює щире подяку головному науковому співробітнику відділу науково-довідкового апарату, публікації та зовнішніх зв'язків Державного архіву Одеської області Сугак Валерії Валеріївни за допомогу в роботі з архівними матеріалами.

Цікаво, що жінка, послуговуючись російською, й досі зберігає у власному мовленні специфічні риси говірки. Зокрема, активними виявляються діалектні елементи на фразеологічному та пареміологічному рівнях. Деякі вирази є унікальними, не зафіксованими жодним словником. Але саме такими, що відбивають звичайний побут і життя в селі. Такою є, наприклад, діалектна приказка **что кому, а кўрке прѣсо** ‘про ситуацію, коли під час розмови хтось увесь час повертається до однієї і тієї ж теми’: **Што каму, а кўрке прѣса** — я фсѣ пра сваѣ, лексичними компонентами якої є такі важливі для селянина концепти, як *курка* та *просо*. Іноді відображення анімалістичних концептів у фразеологічних одиницях відбувається з погляду функційної ролі тварин у господарчій діяльності селянина, пор. **отдавать молоко** ‘доїтися’: *Я ужэ ф читвѣртам класе дайла карову. Анэ так мѣхка аддавала малакѣ.*

Цікавою, на наш погляд, є приказка **дощ іде, сліпѣ лізе** ‘про ситуацію, коли робиться щось невчасно, не тоді, коли слід’. Схожу структурно-семантичну модель із тим самим значенням знаходимо у «Фразеологічному словнику східнословобожанських і степових говірок Донбасу» В. Д. і Д. В. Ужченко, пор.: **дощ іде, а ми в сандалях** ‘робиться щось невчасно, не тоді, коли слід’; **дощ іде, а ми на лижах; дощ іде, а ми скирдуєм (скиртуєм); дощ іде, а ми скирдуєм (скиртуєм) [сонце світить — ми спимо]** у тому самому значенні [ФСССГД, с. 182–183].

Зафіксовано в мовленні І. П. Вигорчук і тост-побажання, який промовляли в рідному селі: **І в нас, і в вас все буде гарэзд!**

У поодиноких випадках на фразеологічному / пареміологічному рівнях відбито реалії радянської доби: — **Так, — сказав бідняк, заплакав і пішов в колхоз робити** — *жарт.* ‘про необхідність щось робити попри небажання, несприятливі умови тощо’.

Низка діалектних фразеологізмів у мовленні Ірини Пилипівни (**упасть на нѣги, кручѣный паньч, выливать сўсликов**) побутує в українських та російських говірках Одещини, збігаючись за значенням. Такі фразеологізми, ймовірно, або сягають спільного фразеологічного фонду, або є запозиченнями, у підґрунті яких — спільні для носіїв різних діалектних систем реалії і близькосторідненість мов. Пор., наприклад, фразеологізми в мовленні інформантки та їхнє значення у словниках російських та українських говірок Одещини: **упасть на нѣги** ‘захворіти, важко ходити’: 1. *Как многа людей, старикѣ, каторые упали на нѣги! 2. Скѣлька сичас людѣй, каторые упали на нѣги! Раньшэ такѣва нѣ была! та упасть на нѣги* ‘потерять здоровье, заболеть’: *Мой дѣт пять лет лижѣл ф пастѣли, упал на нѣги. Сильна хварѣл. Патѣм, слѣва бѣгу, нашѣл на лѣк* (Прим., 2017–2018) [ФСРГО, с. 215]; **кручѣный паньч**: *Хачу пасадыть на махилке кручѣный паньч та кручѣни паничѣ* ‘назва садових квітів’ (с. Василівка, Миколаївський р-н) [СУГО, с. 109]; **кручѣный пан** ‘цветы, которые плетутся и цветут белым, розовым, голубым’: *У нашим полусаднике растѣт мнѣга цвѣтѣф: маѣрчики, памѣкѣ, автриѣ, чирнабрывѣци, царская барѣдка, кручинный пан* (Рус. Ив., 1972) [ФСРГО, с. 117]; **кручѣный паньч** ‘растение вьюнок с голубыми и фиолетовыми цветами’ [БСРП, с. 482]. Ср.: **Кручѣные панычи** — растение *Ipomaeatricocolor*L.; американский колокольчик. *Судж. Курск.*, 1853. — Доп. Название какого-то вида садовых цветов. *Смол. Смол.*, Копаневич [СРНГ, 15, с. 335] [ФСРГО, с. 117]. Те ж саме можна сказати і про стале сполучення **выливать сўсликов**, компонентний склад і значення якого збігається із фразеологічною одиницею, зафіксованою в російських говірках Одещини. Пор. *рос. выливать / вылить сўсликов* ‘охотиться на сўсликов, заливая воду в их норы’: *Нада сўсликав вылить* (Введ., 2019). *В галадѣвку выливали сўсликаф* (Введ., 2019). *Вася вылил сўсликаф, принѣс* (Введ., 2019). *Сўсликаф выливали виснѣю* (Возн., 2020). Син.: **выливать / вылить хаврошкѣв** [ФСРГО, с. 63].

У мовленні інформантки фіксуємо і фразеологічні одиниці, кодифіковані у загальних українських або російських фразеологічних словниках, або їхні оказіональні варіанти, пор.: 1) **сам на сам** ‘один, без нікого; сам із собою’: — *И хаварю сам на сам; 2) пойти на нет*: *Жѣлка, канешна, жѣлка, што так фсѣ пашлѣ на нет.* Зокрема, фразеологічна одиниця **сам на сам** функціює як в українській літературній мові, так і в російському діалектному або стилістично зниженому мовленні у тому самому значенні. Пор.: *укр. літ. сам на сам* 1) ‘один, без нікого’: *Натѣшившись учтою, цар повертав у покої і в самому темному там замикався сам на сам* (Дніпрова Чайка); 2) ‘удвох з ким-небудь, без когось іншого’: *Поки що сам на сам був [Йосип] з нею [Параскою] — все бильше змовчував, мирився з своєю долею, — сам здобув — сам і зноси на здоров’я* (Панас Мирний); *Так баглося дуже поговорити йому з нею сам на сам* (І. Вільде); *Крокують товариші кожен сам на сам із думою своєю. Що жеде їх тут? Вірніше, там, у шахті, під землею?* (П. Дорошко); 3) ‘своїми силами, без чийє-небудь допомоги, підтримки; самостійно’: *Вовка він раз сам на сам відігнав від овець...* (П. Мирний); *Славен той, хто сам на сам лихо зборе...* (С. Чорнобривець); // Особисто. *Зараз лист послав [Турн] к Енею, Щоб вийшов битись сам на сам* (І. Котляревський) [СФУМ, с. 628–629]. Фразеологічна одиниця **пойти на нет**, ймовірно, є оказіональним варіантом російського загальноновживаного фразеологізму **сходить / сойти на нет**.

З-поміж діалектних лексем у мовленні інформатики вирізняються лексеми на позначення страв. На запитання, як страви готували в селі, І. П. Вигорчук відповідає: *Бориц — эта абизѣтильно, и штрѣдѣли, и нѣдли, жаркѣ картѣшки, мамалыѣна.* Відзначимо, що такі лексеми є поширеними в українських говірках Одещини. Зокрема, слово **малішнік** (**малісник**) ‘смачна страва із кукурудзя-

ного борошна, яєць і кислого молока' фіксують «Словник українських говірок Одещини» та «Словник говірки села Осички Подільського району Одеської області», пор.: **малієник** — *кул.* 1) 'густо розведені на солодкому молоці млинці, випечені на капустяних листках у печі': *На полуден' напекла малієникіу до молока* (с. Обжили, Балтський р-н); 2) 'корж із кукурудзяного борошна, замісений на кислому молоці': *Мама напекла малієників* (с. Гетьманівка, Савранський р-н) [СУГО, с. 123]; **малієник** 'виріб із начинкою, загорнутою в тонкий млінець; налієник; **завиванець**' [3, с. 136]. Лексема **нудлі** вживається в мовленні інформантки в значенні 'смачна страва, яку готують із галушок і картоплі вперемішку': *Нудлі — эта делаишца также тєста, на соде, и вот так вот раскатываем, наризают, наризают и кидают. Там ишцѣ картѣшкы нимнѣшка на дно. А патѣм вадички, шоп ана закипѣла. И тудѣ кидают ужѣ тєста.* Лексему фіксує «Словник українських говірок Одещини», пор.: **нудлі** — *мн. кул.* 1) 'страва, яку готують із великих галушок з салом' (с. Градениці, Білявський р-н). *Нудл'ї варац'а на мѣсл'ї* (с. Мар'янівка, Ширяївський р-н); 2) 'страва, яку готують із галушок і картоплі вперемішку': *Дуже добр'ї нудлі / йакшѣ галушкы в них с салом* (с. Малий Бобрік, Любашівський р-н). *Нудл'ї / одваран'ї галушкы с картѣшкѣу* (с. Любопіль, Комінтернівський р-н). *Варі ж'їнко нудл'ї / бо хл'їба мѣло* (с. Лізинка, Іванівський р-н; с. Василівка, Миколаївський р-н). *Зварі мен'ї нудл'ї* (с. Жовтень, Ширяївський р-н). *Мама зваріла на об'їд нудл'ї* [СУГО, с. 137–138].

У мовленні інформантки фіксуємо низку регіональних лексичних інтернаціоналізмів, про які пише Л. Ф. Баранник [2, с. 54]. До таких одиниць уналежнюємо слово **мамаліґа** (*змени.-пестл. мамаліґка*) 'каша з кукурудзяної муки': *Мы при вайнѣ харашѣ кѣшали мамалыґу. Як вайнѣ была, пѣсле вайнѣ сразу. Эта бляда в народѣ да сих пор, и анѣ естѣ. Можна йивѣ хатѣ бы рас в дѣсятѣ дней дѣлатѣ.* Пор. *рос. діал. малыґа* 'каша із кукурудзяної муки': *Саламат, малыґу із муки карузнай делають* (Алекс.) [СРГО, т. 1, с. 297], **малыґка** — *змени.-пестл.* до **малыґа**: *У бляшанкы варили малышкы* (Алекс., Чап., Антон.) [Там само] і **мамалыґка** 'каша із кукурудзяної муки': *Делаим мамалыґку, а астальное скидываем ф капичы и парасѣначкаф кормим* (Серг.) [Там само]. Знаходимо лексему **мамаліґа** в значенні 'національна страва Молдови і південних районів Хмельниччини; готується з кукурудзяної муки, інколи — з гречаної' в «Словнику подільських говірок» [5, с. 69], а також у «Словнику говірки села Осички Подільського району Одеської області» зі значенням 'густа каша з кукурудзяного борошна' [3, с. 137]. Зазначимо, що лексема **мамаліґа** є запозиченням із молдавської (румунської) і увійшла в мовний ужиток разом із поняттям, яке вона позначає.

Фіксуємо в мовленні інформантки загальнопоширене в регіоні слово німецького походження **штруделі** (*штрудлі, струдлі*) 'страва з тіста з начинкою та картоплі': *Делаиш тєста, вот, и патѣм тєста раскатывалиш, как на лапшѣ, дапѣстим, раскатываеш, и отакѣ вытѣгиваиш на тѣнка-тѣнка. С чем, с тварѣм, па-мѣму, дѣлали... Можна с чем уѣдѣна. Мѣжна и тварѣк, и мяса, можна фсѣ. Парѣзал кусѣчками, тожѣ так брѣсил. А вадѣ, шоп пакрѣла картѣшкы, ни большѣ. И на мѣдленѣм аѣне. Картѣшка на дне, лучѣк пражарилсѣ, и картѣшкы залыта вадѣ. Режыш и кидалиш, свѣрху накрѣвалиш, и мѣжеш ещѣ палатѣнцѣм накрѣть, шоп парѣ ни выхадѣли. Пахнѣт, и фсѣ.* Слово знаходимо в словниках українських і російських говірок Одещини, пор. **струдлі** — *мн. кул.* 'страва з тіста, вертута з яблуками': *Св'їжі струдлі пахли так смѣчно / шчо Сиргѣй не мѣг вѣтримати* (с. Жовтень, Ширяївський р-н) [СУГО, с. 185]; **штрудлі** у тому самому значенні: *Штрудл'ї харѣш'ї / колѣ в їх багѣто жиру* (с. Велика Мар'янівка, Б-Дністровський р-н) [СУГО, с. 217]; **штрудлі** у тому самому значенні: *Наваріла штрудлѣв з брѣндзѣу* (с. Дружелюбівка, Ананьївський р-н) [СУГО, с. 185]; *рос. діал. струдлі* 'пирог із слоєного теста с начинкой': *Делаим струдли, вертути, плачинды* (Павл., Возн., Введ.). *На празники ели струдли* (Дем.) [СРГО, т. 2, с. 197]. Лексему **струдлі** в значенні 'завиваники з яблуковою начинкою' фіксує «Словник подільських говірок» [5, с. 92]. Лексема **затірка** 'страва з борошна, води або молока' також функціє в російських говірках Одещини, пор.: **затірка** (реже **затірка**) 'мучная каша или похлѣбка на воде либо на молоке': *Я сваріла в махоткы затірку* (Антон.). *Гатовили и затірку: варили муку на малаке* (Мур.). *Затірку делають из белай пшаничнай муки* (Рус. Ів.). *Муку запарюють, кладуть у малакѣ — вот и затірка* (Возн.). *На обѣт гатовим затірку, соус, пѣраги* (Нов. Некр.) [СРГО, т. 1, с. 228]. Слово є в «Словнику подільських говірок» зі значенням 'тісто, подрібнене руками' [5, с. 40].

Наявні в мовленні інформантки і застарілі слова, які є поширеними в діалектному мовленні носіїв українських і російських говірок Одещини. Зокрема, слово **постоли** 'взуття ручної роботи, зроблене зі шкіри домашніх тварин' є розповсюдженим у регіоні, пор.: **постоли** 'взуття зі шкіри, гуми': *Сам'ї колѣс' кож'ї вичин'али і шыли постоли* (с. Лізинка, Іванівський р-н) [СУГО, с. 161]; *рос. діал. пѣстол* 'самоделная лёгкая обувь из лошадиной кожи': *У пасталѣх хадили, и сичас чабаны ходють* (Введ.). *Пасталы, а адин — пастѣл* (Введ.). *Пастѣл — адин, а пара — пасталы* (Возн.). *Кагда пасталы надивали зимѣй, к ним пришивали бризентавѣя галышкы (халывы)* (Возн.). *Абуфка была адна — пасталы кожаныя* (Вас.). *На ноги абували пасталы* (Серг., Рус. Ів.). *А ф пасталѣх ноги ни балели. Их шыли са шкуры канѣк, адивали на суконныя чулки и пиривязывали крѣст-накрѣст* (Усп.). *Ялавѣя сапоги ни були, а были пасталы, ани лѣганькы* (Коса). Повсеместно [СРГО, т. 2, с. 97].

Цю ж лексему фіксуємо в «Словнику говірки села Осички Подільського району Одеської області» зі значенням 'м'яке селянське взуття з цілого чотирикутного шматка шкіри без пришивної підошви, яке звичайно носили з онучами, прив'язуючи до ніг ремінцями' [3, с. 188].

Яскраве місце в мовленні інформантки посідає поширена в регіоні *побутова* лексика, одним із прикладів якої є лексема **грѹба** 'висока вертикальна піч для опалювання приміщення': *Грѹба хрѹла хѹту. Грѹба как стѹнка*. Слово у тому самому значенні фіксує «Словник говірки села Осички Подільського району Одеської області» [3, с. 65]. У російських говірках Одещини слово **грѹба** в різних населених пунктах має додаткові значення, проте у 1-му значенні вживається повсюдно, пор.: **груба** 1) 'печь для отопления комнаты': *Топлюшычка грѹбай нагриваицца* (Возн.). *У хати зимою топим грѹбу* (Усп.). *Не, у грѹби ни пикуть хлѹп — в балшыых пичах пикуть, а в грѹби проста гатовяць* (Коса). Повсеместно; 2) 'лежанка на печи': *Я на грѹби кожын день лизу* (Ст. Некр.). *На грѹби спит дѹдушка* (Павлов.); 3) 'обогревающая сторона печи': *Стаит ана у грѹбы, греицца* (Усп., Б. Пл., Рус. Йв.) [СРГО, т. 1, с. 147]. Активною виявляється в мовленні інформантки лексема **лѹха** — 'свиня, яка дає приплід': *Лѹха насѹла парасѹт*. Пор. *рос. діал. лѹха* 1) 'свинья': *Нидалико ат хаты кнур с лѹхай хадил* (Павлов.). *Как барыня, лѹха с парасѹтами* (Б. Пл.). *Лѹха у сажу сидить. К зиме мясушка будить* (Алекс.); 2) *перен. презр.* 'неповоротливая, ленивая, полная женщина': *У такой лѹхи ни муш ни вдержыцца, ни сымья* (Ст. Некр.). *Ана лѹха, толстая и лядачая* (Возн., Введ., Павлов.) [СРГО, т. 1, с. 285]. Цю ж саму лексему фіксуємо в «Словнику говірки села Осички Подільського району Одеської області» зі значенням 1) 'свиня, яка дає приплід; свиноматка'; 2) *перен.* 'незграбна, товста жінка' [3, с. 134].

У мовленні інформантки й досі зберігається *обрядова* термінологія, зокрема, лексеми **нанашул** 'чоловік, який бере участь в обряді хрещення в ролі духовного батька і **нанашка** 'жінка, яка бере участь в обряді хрещення в ролі духовної матері'. Ці слова-запозичення з молдавської мови набули розповсюдження в мовленні говірконосіїв регіону і представлені майже в усіх словниках Одещини. Пор.: **нанашка** — *молд.* 1) 'хрещена чи вінчальна мати' (Кодимський р-н; Савранський р-н; Красноокнянський р-н); 2) 'весільна мати': *Нанашка на свѹйб'ї сидит' кѹло молоддѹй* (м. Татарбунари; с. Дивізія, Татарбунарський р-н; с. Лиман, Татарбунарський р-н). *Менѹ просѹли на вес'їл'я за нанашку* (с. Гетьманівка, Савранський р-н; с. Велика Мар'янівка, Б-Дністровський р-н) [СУГО, с. 133]; **нанашки** 'хрещені батько й мати': *Дружбѹ / дружкѹ / нанашкѹ йдуть на вечер'ну до молоддѹй. Нанашком на вес'їл'ї може бути брат'їв син* (с. Немирівське, Балтський р-н) [СУГО, с. 133]; **нанашко** — *молд.* 1) 'хрещений чи вінчальний батько' (Кодимський р-н; Савранський р-н; Красноокнянський р-н); (с. Василівка, Миколаївський р-н); 2) 'весільний батько': *Вес'їл'ний бѹт'ко / нанашко* (с. Коси, Котовський р-н). *Нанашко дав молодѹм пару овѹц'* (с. Дивізія, Татарбунарський р-н). *Менѹ на свѹд'бу за нанашка просѹли* (с. Гетьманівка, Савранський р-н); (с. Василівка, Миколаївський р-н) [СУГО, с. 133]; **нанашол** — те ж саме, що **нанашко** [СУГО, с. 133]; **нанашул** — *молд.* 1) те ж саме, що **нанашко** у 1-му значенні: *В мойѹ дочкѹ нанашулом був отѹй Турѹнт'їй Кол'їсник* (с. Олексїївка, Кодимський р-н; с. Лиман, Татарбунарський р-н); 2) те ж саме, що **нанашко** у 2-му значенні: *Нанашул сидит' на свѹл'б'ї кѹло молоддѹго* (м. Татарбунари) [СУГО, с. 133] *рос. діал.* **нанаш** 1) 'посажєний отец': *Нанаш — пасажоный отец на свѹд'бѹ* (Возн.). *Нанаш и нанашка свѹчи держуть* (Алекс., Вас., Мирн., Нов. Некр., Ст. Некр.); 2) 'муж нанашки': *Над маладым держыць винец нанашкин муш, нанаш* (Антон.) [СРГО, т. 1, с. 322], **нанашка** 'посажєная мать': *Нанашка — пасажоная мать* (Возн.). *Учѹра нанашкай была* (Усп.). *Нанашку и хресных рушниклами вяжуть* (Чап.). *У маей нанашки дочка наварачуиць па-гарацкѹму* (Б. Пл.). *На фтарой день нанашка адиваиць ачинак* (Рус. Йв., Введ, Павлов., Нов. Некр., Ст. Некр.) [СРГО, т. 1, с. 322–323]. Знаходимо лексеми **нанашка** 'хрещена мати' і **нанашко** 'хрещений батько' в «Словнику подільських говірок» [5, с. 65], а також у «Словнику говірки села Осички Подільського району Одеської області» зі значенням 'жінка, яка бере участь в обряді хрещення в ролі духовної матері; **мама хрищєна**' і 'чоловік, який бере участь в обряді хрещення в ролі духовного батька; **бѹтько хрищєний**' [3, с. 152].

Фіксуємо й слова з яскраво вираженим експресивним забарвленням, що є характерним для українського діалектного мовлення. Таким, наприклад, виявляється дієслово **розбомбити** 'знищити': *Ну а патѹм сѹл'на абѹдна стѹли, кахдѹ взяли и нѹшѹ силѹ разбомбили*.

Мовлення інформантки буквально пронизує прислівник **такѹ** в значенні 'так; ось так': 1. *Мистѹ такѹ назарастѹли*. 2. *Хай будѹ такѹ!* Лексема зафіксована в «Словнику подільських говірок» у значенні 'ось так' [5, с. 65], а також у «Словнику говірки села Осички Подільського району Одеської області» в значенні 'у такому вигляді, як є, без змін; так' [3, с. 231]. Функціює слово і в російських говірках Одещини, пор. *рос. діал. такѹ* — *присл.* 'так': *Малинький кусочик грѹбишочка, я иво такѹ и дѹржу* (Анат.). *Мини такѹ што-та пагана была* (Троиц.) [СРГО, т. 2, с. 207]. У тому самому значенні вживає І. П. Вигорчук прислівник **отакѹ**. Лексема відсутня в СУГО та СРГО, проте побутує в подільських говірках і зафіксована у «Словнику подільських говірок» зі значенням 'ось так', пор.: *Казав, що повезло бач, отакѹ, бо друг є стоящий* (А. Ненцінський, Комаргород) [5, с. 69]. Згідно із записами проф. О. І. Іліаді, зробленими ним у 2002 році, лексема зафіксована в селищі Новоархангельськ Кіровоградської області, де також побутують подільські говірки. Лексему **отакѹ**

в значенні ‘так’ фіксує також «Словник говірки села Осички Подільського району Одеської області» [З, с. 163].

Активним залишається в мовленні інформантки прийменник **по-на** (*Па-на пал'ях робітали*), відсутній у багатьох діалектних словниках, зокрема у «Словнику українських говірок Одещини» та «Словнику російських говірок Одещини». Проте, фіксуємо його в «Словаре русских народных говоров», за даними якого, його вживають зі знахідним, давальним і орудним відмінками [СРНГ, 29, с. 240].

На наш погляд, цікавими в мовленні інформантки виявляються такі явища:

1) на фонетичному рівні — наявність фонетичних і акцентних варіантів літературних лексем або їхніх слівформ, зокрема, нерозрізнення **у** і **о** в вимовлянні **потушковати** замість загальноновживаного **потушкувати**: *Я картдишку патушкавала*. Поряд із твердим **р** у словах **старина**, **скрипка**, **приехал** спостерігаємо його пом'якшення: [бр'инза]. Акцентний варіант фіксуємо, наприклад, у факультативному вимовлянні в **хатах** замість загальноновживаного в **хатах**: *Эти люди прадалжяют жыть в ихних хатах*;

2) на морфологічному рівні — нетипове для літературної мови вживання префікса **по** із додатковим значенням ‘усі, багато хто; усіх, багатьох’ під час утворення дієслів доконаного виду, зокрема, дієслова **попривыкать**, **попродавать**, **поразгонять**, пор. відповідно: 1. *Люди были очинь хардише, папривыкали*. 2. *Лёха насыла парасят. Мама таж ждала, што ана распардсица, и ана этих малньких свиней папрадаёт, бо һрдиши ж нада*. 3. *Ивд жыну убил һром. Он жынился на друдой. И абижала ана дитей! Паразһаняла тех старших, и он ийид брдсил*. До речі, те ж саме явище зберігають і російські говірки Одещини, див., напр.: **попродать** ‘продать (всё, многое)’: *Дом батьки папрадали, кагда ани папаумирали* (Ст. Некр.). *Папрадали фсе и сюды паприехали* (Возн.). *Папрадала геть фсе* (Введ.) [СРГО, т. 2, с. 87]; **попрать** ‘выстирать (всё, многое)’: *Папрать фсе ни сабираюсь* (Усп.). *Папрада многа билья* (Мур.) [СРГО, т. 2, с. 86]; **поперебраться** ‘перебраться (обо всех, многих)’: *Была сильная наваднения, и многии сюди папирибрались* (Ст. Некр.) [СРГО, т. 2, с. 82] тощо.

У дієсловах 3-ої особи однини фіксуємо факультативне вживання форм на **т'**: *Старасть миня ужэ биреть*.

Показово, що в мовленні інформантки яскраво простежуються архаїчні явища, до яких уналежнюємо збереження форм плюсквамперфекту: *То пасутку были падарили, то ш-та иишд тажде*. Подібні приклади зустрічаємо неодноразово, пор.: *Наша мама тожэ красива адивалась. У нас был адин дячок, называли ивд. У нивд очинь балшыа симья. Из Гирмани он привес такие вещи, залатые, а патом прадавэл ф силе. И мама тожэ у нивд была купила. Мама красива хадила адетая. У багатьох випадках форму минулого часу дієслова **быть** (укр. **бути**) фіксуємо в постпозиції стосовно основного дієслова: 1. *Я так пиринервичала была*. 2. *После вайны ф икдле варили нам абет. Я помню, я как наелась была!* 3. *Года два плимянничка са мной хадила, цвиты пасадила была*. Пор. побутування передминулого часу в російських говірках Одещини: *Ударил жылтапуза граблями, када бил валнавэлся* (Ст. Некр., 1974) [КСРГО].*

3) на синтаксичному рівні — у множині спорадичне вживання іменників на позначення істот у формі називного відмінка замість родового або знахідного: *Ф калхдзи очинь мндна была ската, очинь мндна офцы. Он кролики диржал*; спорадичне вживання іменників у формі знахідного відмінка замість місцевого при вираженні об'єктних відносин: *Как он захрал на эту скрипку, што я пиридаёт ни маку! Иһрал на трубы. Кто-та иһрал на һитару, и ани танцували*; специфічні конструкції на позначення часових відносин на кшталт **при войнэ** ‘під час війни’: *Ми при вайнэ харашд кушали мамалдыну*. Утім, подібні конструкції побутують як у російській літературній мові (**при царе**, **при демократах**), так і в російських говірках Одещини, пор. *рос. діал. при детстве* ‘в детстве’ (Введ., 2019) [КА], **при младости** ‘в молодости’: *При младости хадили* (Возн.) [ФСРГО, с. 171].

Зафіксовано нами і вживання прийменника **по-на** для вираження просторових відносин: *Па-на пал'ях робітали*.

Висновки. Отже, можна констатувати, що в мовленні інформантки, колишньої мешканки села Оленокорицьке, простежуються діалектні елементи на всіх рівнях мовної системи, наявна говіркова лексика і фразеологія, зокрема така, що відбиває найзначущі для говірконосців реалії життя селянина. На жаль, обмежений обсяг статті не дає змоги докладніше проаналізувати всі аспекти цього вкрай актуального і важливого, на наш погляд, питання. Метою цієї розвідки було лише вкотре привертнути увагу дослідників — мовознавців, істориків, етнографів — до живого народного мовлення, яке, незважаючи на складні соціальні умови, історичні події, вирізняється стабільністю діалектних елементів та продовжує існувати, зберігаючи певні архаїчні форми, регіональні лексичні та фразеологічні інтернаціоналізми, закарбовуючи в собі чимало оригінального, надзвичайно цікавого.

Перспективи дослідження вбачаємо у подальшому докладнішому описі мовної картини світу інформанта.

Л і т е р а т у р а

1. Арефьева Н. Г. Фразеологія російських переселенських говірок Півдня України : лінгвокультурологічний та лексикографічний аспекти : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.02. Дніпро, 2021. 28 с.
2. Баранник Л. Ф. Лексика русских переселенческих говоров Одесской области, функционирующих в разноязычном окружении : учеб. пособие. Одесса : Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова, 2015. 178 с.
3. Березовська Г. Г. Словник говірки села Осички Подільського району Одеської області. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022. 275 с.
4. Вернштейн С. Б. О языке города Болграда. *Ученые записки Института славяноведения АН СССР*. М. — Л. : Изд-во АН СССР, 1950. Т. 2. С. 225–231.
5. Брилінський Д. М. Словник подільських говірок. Хмельницький : РВВ, 1991. 116 с.
6. Георгиева С. И. Народният календар на бесарабския българин : езиково-културно интерпретиране. Речник. *Проглас : филологическо списание*. Велико Търново : Великотърновския университет «Св. св. Кирил и Методий», 2017. Т. 26. Брой 1. С. 56–69.
7. Гриценко П. Ю. Межиріччя Дністра і Дунаю у світлі лінгвістичної географії (стан і пріоритети). *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2006. Вип. 21. С. 3–16.
8. Делюсто М. С. Фразеологізми в українських південнобесарабських говірках : стан і перспективи дослідження. *Науковий вісник Ужгородського університету. Філологія*. На честь д-ра філол. наук, проф. В. М. Мокієнка, Почесного Голови Комісії зі слов'янської фразеології при Міжнародному комітеті славістів (до 80-річчя від дня народження). Ужгород, 2020. Вип. 2 (44). С. 128–135.
9. Дроздовський В. П. Українські говірки Бесарабського Примор'я (на матеріалі обстеження Саратського, Татарбунарського та Білгород-Дністровського районів Одеської області) : дис. ... к. філол. н. : 661 / Київський держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 1962. 473 с.
10. Заворотна Т. П. Лексика українських наддунайських говірок : дис. ... к. філол. н. : 661 / Ужгородський держ. ун-т. Ужгород, 1967. 333 с.
11. З історії Херсонської губернії. 1803–1920 рр. : Збірник документів / упоряд.: О. І. Стукалова; відп. за вип. В. О. Лебідь, Т. І. Лебідь. Херсон : Держархів Херсонської області, 2013. 104 с. : іл. (Бібліотечка архіву. Вип. 17).
12. Історія міст і сіл Української РСР : в 26 т. Одеська область / гол. ред. видання П. Т. Тронько; гол. ред. тому Л. В. Гладка. Київ : Головна редакція Української радянської енциклопедії АН УРСР, 1969. 910 с.
13. КА — Картотека Н. Г. Арефьевої. Комп'ютерний варіант, 2018–2024.
14. Колесник В. О. Дебалканізація болгарських переселенських говірок в Україні. Граматична система. Одеса : Астропринт, 2003. 352 с.
15. Колесник В. О., Георгиева С. І. Болгарські говірки Півдня України. Хрестоматія. Тексти : навч. посібник. Ізмаїл : ІРБІС, 2016. 216 с.
16. Колесников А. О. Морфологія українських говірок межиріччя Дністра і Дунаю : дис. ... д. філол. н. : 10.02.01 / Ін-т укр. мови НАНУ. Київ, 2015. 493 с.
17. КСРГО — Картотека «Словаря русских говоров Одесщины». Рукопис. Філологічний факультет ОНУ імені І. І. Мечникова, 1956–2018.
18. Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. До IV Міжнародного з'їзду славістів. Одеса : Одеський державний педагогічний інститут імені К. Д. Ушинського, 1958. 78 с.
19. СРГО — Словарь русских говоров Одесщины / ред. коллегия: проф. Ю. А. Карпенко (отв. ред.), проф. Уэмура (отв. ред.), проф. Д. С. Ищенко, доц. Л. Ф. Баранник: в 2 т. Одесса : АстроПринт. Т. I : А–О. 2000. 369 с.; Т. II : П–Я. 2001. 293 с.
20. СРНГ — Словарь русских народных говоров / гл. ред. Ф. П. Сороколетов. ИЛИ РАН. Санкт-Петербург : Наука, 1995. Вып. 29. 348 с.
21. Степанов Є. М. Російське мовлення Одеси : монографія / за ред. проф. Ю. О. Карпенка. Одеса : Астропринт, 2004. 496 с.
22. Стоянов І. А. Болгарська мова в Україні : проблема функціонування і розвитку лексики : автореф. дис. ... д. філол. н. : 10.02.03. Київ, 1995. 43 с.
23. СУГО — Словник українських говорів Одещини / голов. ред. О. І. Бондар. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2011. 222 с.
24. СФУМ — Словник фразеологізмів української мови / [уклад. В. М. Білоноженко та ін.]. Київ : Наук. думка, 2003. 788 с.
25. Топалова С. Д. Говорът на село Калчево, Болградско, Бесарабия. Речник. *Българските говори в Украйна*. Одеса, 2009. Т. 5. 350 с.
26. ФСРГО — Арефьева Н. Г. Фразеологічний словник російських говірок Одещини. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2020. 236 с.
27. ФССССГД — Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник східнолободжанських і степових говірок Донбасу. Луганськ : «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. Вид. 6-е, доп. й переробл. 552 с.
28. Хаценко Л. І. Словотвірні особливості діалектної лексики Одещини. *Записки з українського мовознавства*. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2013. Вип. 20. С. 169–178.

References

1. Arefieva, N. G. (2021), *Phraseology of Russian Migrant Dialects of the South of Ukraine : Linguocultural and Lexicographic aspects* : Thesis synopsis [*Фразеологія російських переселенських говірок Півдня України : лінгвокультурологічний та лексикографічний аспекти* : avtoref. dys. ... d-ra filol. nauk : 10.02.02], Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro. 28 p.
2. Barannik, L. F. (2015), *Vocabulary of Russian migrant dialects of Odesa region, functioning in the multilingual environment* : tutorial [*Лексика русских переселенческих говоров Одесской области, функционирующих в разноязычном окружении* : ucheb. posobie], Odesa I. I. Mechnykov National University, Odesa, 178 p.

3. Berezovska, H. H. (2022), *Dictionary of the dialect of the village of Osyehky, Podilsk district, Odesa region* [Slovník hovírký sela Osyehky Podilského rayonu Odeskoyi oblasti], Vizavi Publishers, Uman', 275 p.
4. Bernstein, S. B. (1950), "About the language of the city of Bolgrad", *Scientific notes of the Institute of Slavic Studies of the USSR Academy of Sciences* ["O yazyke goroda Bolgrada", *Uchonye zapiski Instituta slavyanovedeniya AN SSSR*], USSR Academy of Sciences Press, Moscow & Leningrad, Vol. 2, pp. 225–231.
5. Brylinsky, D. M. (1991), *Dictionary of Podil dialects* [Slovník podilských hovorů], Khmelnytskyi : RVV Publishers, 116 p.
6. Georgieva, S. I. (2017), "National calendar of Bessarabia Bulgarian : linguistic and cultural interpretation. Dictionary", *Journal Proglas* ["Narodniyat kalendar na bessarabskiya balgarin : ezikovo-kulturno interpretirane, Rechnik", *Proglas : filologicheskoe spisaniye*], Veliko Tarnovo University of Saints Cyril and Methodius, Veliko Tarnovo, Vol. 26, pp. 56–69.
7. Hrytsenko, P. Yu. (2006), "The confluence of the Dniester and Danube in the light of linguistic geography (state and priorities)", *Scientific Bulletin of Izmail State University of Humanities* ["Mezhyrichchia Dnistra i Dunayu u svitli lnhvistychnoi heohrafi (stan i priorytety)", *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*], Issue 21, pp. 3–16.
8. Delyusto, M. S. (2020). "Phraseological units in the Ukrainian Southern Bessarabia dialects : state and prospects of the investigation", *Scientific bulletin of Uzhhorod University, Philology*, In honour of Doctor of Philology, Professor Valeriy Mokienco, Honorary Chairman of the Commission on Slavic Phraseology at the International Committee of Slavists (to the 80th birthday anniversary) ["Frazeolohizmy v ukrayinskykh pvidnobbessarabskykh govirkakh : stan i perspektyvy doslidzhennya", *Naukovyi visnyk Uzhgorod'skoho universitetu, Filolohiya*, Na chest d-ra filol. nauk, prof. V. M. Mokiyenka, Pochesnogo Golovy Komisii zi slovyanskoyi frazeolohii pry Mizhnarodnomu komiteti slavistiv (do 80-richehya vid dnya narodzhennya)], Uzhhorod, Issue 2 (44), pp. 128–135.
9. Drozdovsky, V. P. (1962), *Ukrainian dialects of Bessarabian Primorye (based on the survey material of Saratsky, Tatarbunarsky and Bilhorod-Dnistrovsky districts of Odesa region)* : Ph. D. thesis [Ukrayinski hovirky Besarabskoho Prymorya (na materialii obstezhennia Saratskoho, Tatarbunarskoho ta Bilhorod-Dnistrovskoho raioniv Odeskoi oblasti) : dys. ... k. filol. n. : 661], Taras Shevchenko Kyiv State University, Kyiv, 473 p.
10. Zavorotna, T. P. (1967), *Vocabulary of Ukrainian Transdanubian dialects* : Ph. D. thesis [Leksyka ukraïnskykh naddunaiskykh hovirok : dys. ... k. filol. n. : 661], Uzhhorod State University, Uzhhorod, 333 p.
11. *From the history of Kherson province. 1803–1920* : collection of documents [Z istorii Khersonskoyi huberniyi. 1803–1920 rr. : zbirnyk dokumentiv], O. I. Stukalova (compl.), V. O. Lebid, T. I. Lebid (eds.), State archive of Kherson region, Kherson, 2013, Issue 17, 104 p.
12. "Odesa region" (1969), *History of cities and villages of the Ukrainian SSR* : in 26 vol. ["Odeska oblast", *Istoriya mist i sil URSS* : v 26 t.], L. V. Hladka, P. T. Tronko (eds.), Kyiv, 910 p.
13. KA — *Card-index of Arefieva* (2018–2024) [Kartoteka N. G. Aref'evoy], Computer version.
14. Kolesnyk, V. O. (2003), *Debalkanization of Bulgarian transmigratory dialects of the Ukraine, Grammar system* : monograph [Debalkanizatsiia bolharskykh pereselenskykh hovirok v Ukrayini. Hramatychna systema : monohrafiya], Astroprint Publishing House, Odesa, 352 p.
15. Kolesnyk, V. O., Georgieva, S. I. (2016), *Bulgarian dialects of the South of Ukraine. Reader. Texts* : tutorial [Bolharski hovirky Pivdnya Ukrayiny. Khrestomatiya. Teksty : navch. posibnyk], IRBIS Publishers, Izmail, 216 p.
16. Kolesnykov, A. O. (2015), *Morphology of Ukrainian dialects of the Dniester-Danube confluence* : Thesis [Morfolohiia ukraïnskykh hovirok mezhyrichchya Dnistra i Dunayu : dys. ... d. filol. n. : 10.02.01], National Academy of Sciences of Ukraine, In-t of the Ukrainian Language, Kyiv, 493 p.
17. KSRGO — *Card-index of the «Russian dialects of Odesa region Dictionary»* (1956–2018) [Kartoteka «Slovary russkikh govorov Odesschiny»], Odesa I. I. Mechnykov National University, Philological Faculty.
18. Moskalenko, A. A. (1958), *Dictionary of Ukrainian dialects of Odesa region* [Slovník dialektizmiv ukraïnskykh hovirok Odeskoi oblasti], K. D. Ushynsky Odesa State Pedagogical University, Odesa, 78 p.
19. SRGO — *Russian dialects of Odesa region Dictionary* (2000–2001) : in 2 vol. [Slovar russkikh govorov Odesschiny : v 2 t.], Yu. Karpenko, S. Uemooora (eds.), Astroprint Publishing House, vol. 1, 369 p.; vol. 2, 293 p.
20. SRNG — *Dictionary of Russian Folk Dialects* (1995) [Slovar russkikh narodnykh govorov], F. P. Sorokoletov (chief ed.), Russian Academy of Sciences, ILR, Saint Petersburg, Nauka Publishing House, Issue 29, 348 p.
21. Stepanov, Ie. M. (2004), *The Russian Speech of Odesa* : monograph [Rosiyske movlennya Odesy : monohrafiya], Yu. Karpenko (ed.), Odesa I. I. Mechnykov National University, Astroprint Publishing House, Odesa, 496 p.
22. Stoyanov, I. A. (1995), *Bulgarian language in Ukraine : the problem of functioning and development of vocabulary* : Thesis synopsis [Bolharska mova v Ukrayini : problema funktsionuvannia i rozvytku leksyky : avtoref. dys. ... d. filol. n. : 10.02.03], Kyiv, 43 p.
23. SUHO — *Dictionary of Ukrainian dialects of Odesa region* (2011) [Slovník ukraïnskykh hovoriv Odesschiny], O. I. Bondar (ed.), Odesa I. I. Mechnykov National University, Odesa, 222 p.
24. SFUM — *Dictionary of Ukrainian Phraseological Units* (2003) [Slovník frazeolohizmiv ukraïnskoi movy], V. M. Bilonozhenko (compl.), Naukova dumka Publishing House, Kyiv, 788 p.
25. Topalova, S. D. (2009), "The dialect of the village of Kalchevo, Bolgradsko, Bessarabia. Dictionary", *Bulgarian dialects in Ukraine* ["Govorat na selo Kalchevo Bolgradsko, Bessarabiya. Rechnik", *Balgarskite govory v Ukrayna*], Odesa, Vol. 5, 350 p.
26. FSRGO — *Arefieva, N. G. (2020), Phraseological Dictionary of Russian dialects of Odesa region* [Frazeolohichni slovník rosiyskykh hovirok Odesschiny], Odesa I. I. Mechnykov National University, Odesa, 236 p.
27. FSSSHD — *Uzhchenko, V. D., Uzhchenko, D. V. (2013). Phraseological Dictionary of Eastern Slobozhanshchina and Steppe Dialects of Donbas* [Frazeolohichni slovník skhidnoslobozhanskykh i stepovykh hovirok Donbasu], Lugansk Taras Shevchenko National University, Lugansk, 552 p.
28. Khatsenko, L. I. (2013), "Derivative peculiarities of Odesa region's dialect lexis", *Opera in linguistica ukrainiana* ["Slovotvirni osoblyvosti dialektnoi leksyky Odesschiny", *Zapysky z ukraïnskoho movoznavstva*], Odesa I. I. Mechnykov National University, Odesa, Issue 20, pp. 169–178.

Nataliia G. AREFIEVA,

Doctor of Philological Sciences (Grand Ph.D.), Associate Professor, Professor of the Chair of Applied Linguistics, Odesa I. I. Mechnikov National University, 24/26 Frantsuzkyi Blvd., Odesa, 65058, Ukraine, tel.: +38 095 8663287; e-mail: n.arefieva@onu.edu.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4974-9157/>

SOME OBSERVATIONS ON THE LANGUAGE CHARACTERISTICS OF A UKRAINIAN DIALECT' SPEAKER OF A NON-EXISTING VILLAGE OF ODESA REGION

Summary. The **purpose** of the article is to describe the speech characteristics of the informant, a native resident of the village of Olenokorytske, Krasnooknyanskyi (Podilskyi) district, Odesa region. The **object** of the research is the speech of the informant, a former resident of this village; **subject** — dialect elements in her speech. Both general scientific **methods** and purely linguistic methods are used based on linguopersonological approach: descriptive and comparative methods, the method of direct interview of the informant, the method of observation (included and excluded), component analysis, the method of documenting and transcribing language data, in particular, the method of practical transcription. The **scientific novelty** of the study is determined by the fact, that for the first time in domestic linguistics, attention was drawn to the dialect of the village of Olenokorytske, Krasnooknyanskyi (Podilskyi) district, Odesa region of Ukraine. The dialectal elements are identified and analyzed at the phonetic, morphological, syntactic, lexical, phraseological and paremiological levels. The facts of interdialect influence are established. The obtained **results** of the study allow us to come to conclusion that the informant's speech is characterized by the stability of dialectal elements at all levels of the linguistic system, preserving certain archaic forms, regional lexical and phraseological internationalisms. The **practical value** lies in the possibility of using its results in research in the field of dialectology, history of linguistics, cognitive linguistics, sociolinguistics, linguopersonology. The **prospects** of the research can be seen in the further detailed description of the language picture of the informant's world.

Key words: dialect speech of Odesa region, Olenokorytske, Krasnooknyanskyi (Podilskyi) district, Odesa region, Ukrainian dialects, interdialect influence, linguopersonological approach.

Статтю отримано 22.04.2024 р.

На фото: Весілля Вигорчук Ірини Пилипівни та Ільїна Юрія Ілліча.

На фото: Батьки Ірини Пилипівни Вигорчук — Пилип Никонович і Євдокія Григорівна